

BEHOUDEN & BEWAREN

nieuwsbrief

nummer 41 – januari 2024

STICHTING DORPSBEHOUD
HARDINXVELD-GIESSENDAM

HET BEHOUDEN WAARD

Huizen kijken. Ik ben er dol op. Van binnen, maar ook van buiten. En hoewel ik sommige moderne huizen ook kan waarderen, hebben toch vooral historische panden mijn hart. Mooi geconserveerd of gerenoveerd, daar kan geen nieuw tegenop! De sfeer, de uitstraling die het heeft. Zelfs één zo'n pareltje kan een hele buurt doen oplichten.

Daarom durf ik te beweren: huizen maken of breken de sfeer in een dorp. Ook in het onze. In deze nieuwsbrief veel aandacht voor (historische) huizen en de sfeer die ze uitstralen. Of het nu om stijlelementen gaat, een enkel huis of een hele straat: alles beïnvloedt het karakter, de sfeer van een dorp. Niet voor niets blijft onze leus: het behouden waard!

En vooruit, voor de liefhebbers: deze keer ook wat binnenkijk-foto's!

Liesbeth Leenman, redactie

Zelfs één monumentaal pand kan een buurt (c.q. De Buurt) een bepaald aanzien geven

KIJKEN IS WAT ANDERS DAN ZIEN

Je hebt gewone voordeuren, maar je hebt ook entrées. Iets meer dan recht-toe-recht-aan, om zo maar te zeggen. Deuren die wat meer allure hebben door de 'versiering' die er rondom is aangebracht. Een bijzonder verschijnsel is de portiek. Volgens Wikipedia: "Een portiek is een vaak ingebouwde, aan de straatzijde geheel open ruimte, waarin zich de ingang van een gebouw bevindt. Sommige woningen hebben een gemeenschappelijk portiek."

Een rondje door het dorp laat zien dat er grote diversiteit is aan portieken, van sober tot rijk versierd. Vooral de portieken die uit de tijd tussen de twee wereldoorlogen stammen (ook wel de glorie tijd van de Nederlandse woningbouw genoemd) tonen veel decoratieve elementen. Het gebruik van verticale sierverbanden en siermetselwerk in verschillende kleurcombinaties zie je in desbetreffende portieken terug. Het zijn rijk uitgewerkte portieken met levendige vormen en kleuren, soms met glas-in-loodramen.

Aan het eind van de jaren dertig kwam er een eind aan deze bloeitijd.

Om zelf te gaan bezien: hoe uniek is het Hardinxveld-Giessendam portiek?

Portieken in ons dorp. Let op de verschillende vormen, siermetselwerk en decoraties

ZO KAN HET OOK TWEË PUNT NUL

't Kroondomein 2.0 aan de Kerkweg

Natuurlijk kun je een oud huis, dat zijn beste tijd gekend heeft, afbreken en er iets nieuws voor in de plaats bouwen. Zelfs iets wat er op lijkt. Eigenlijk de makkelijkste manier. Maar heeft dat, wat er terug gebouwd wordt, ook werkelijk dezelfde uitstraling en charme van dat oude pand? Dezelfde historische kenmerken?

Wat vooral opvalt, is dat nieuw gebouwde huizen andere verhoudingen hebben dan oude. Gebonden zijn aan bepaalde maten volgens de bouwbesluiten die nu heersen. Hoogte dakgoot, deuren, ramen enz. Een oud pand afbreken en herbouwen levert dus altijd een ander resultaat op. Aan de buiten-, maar ook aan de binnenkant.

Toen mijn man en ik besloten 't Kroondomein', het huis aan de Kerkweg dat al 100 jaar familiebezit is, te kopen, was het daarom al snel duidelijk.

Renovatie en geen nieuwbouw.

Al met al is er genoeg afgebroken en vervangen. Heel veel zelfs. Zo, dat het in feite een nieuw huis naar de eisen van deze tijd is geworden. Maar dan wel met de charme van weleer. Want welk nieuw huis heeft er nu oude molenwieken in de draagmuren? Een originele open haard van ijsselsteentjes en leem? Om van alle plekjes met herinneringen nog maar niet te spreken?

Het is comfortabel en mooi geworden. We zijn gepast trots op het resultaat.

't Kroondomein 2.0' is in ere hersteld en hopelijk behouden voor de komende 100 jaar of langer. En voor wie nog twijfelt over nieuwbouw of renovatie zeg ik: samen met een goede aannemer is het goed te doen en zeker de moeite waard! Of, met de leus van onze stichting: het behouden waard!

Liesbeth Leenman

Kerkweg 4 anno 2024. Nieuw interieur met oude elementen: hergebruikte molenwiek (linksboven en rechtsonder), oude vuurplaats (rechtsonder) en bedstedenraampje (rechtsboven)

BUITENDAMS OPKNAPPEN...

INLEIDING

Bij de ambtelijke organisatie van Hardinxveld-Giessendam wordt momenteel hard gewerkt aan het voorbereiden van de verbetering van Buitendams. Deze beginzin houdt in dat er kennelijk iets te verbeteren valt. We nemen u eens mee naar Buitendams, een prachtig voorbeeld van een lintbebouwing, in de loop van de eeuwen zo ontstaan door de er wonende en werkende mensen. De waterkerende functie van de dijk werd door hen gecombineerd met de mogelijkheid er veilig op en aan te wonen.

BOERDERIJEN

Buitendams is van oudsher het westelijk deel van de Giessendijk, waar aan de noordzijde een aaneenschakeling was van boerderijen. Van de Peursumse Vliet in Giessenburg tot aan de Sliedrechtse Kaai, zoals we de Zwijnskade noemen. Hier stonden ooit alleen maar boerderijen. Naast elkaar, met daarachter weilanden, tot aan de Tiendweg. En daarachter opnieuw wei- en hoilanden. Wat zou het aardig zijn om wat er nog van die boerderijcultuur resteert zoveel mogelijk in stand te houden en daarom meer in het voetlicht te laten treden.

Voorbeeld van een voormalige boerderij in Buitendams met direct daarachter weiland (nummer 414-416)

HOEPELMAKERIJEN EN ANDERE BEDRIJVEN

Aan de zuidzijde van diezelfde dijk waren voorheen tal van kleine bedrijven gevestigd, waarvan de hoepelmakerijen qua aantal de boventoon voerden. Afgewisseld met woonhuizen en hier en daar een andere vorm van bedrijvigheid. Dat die daar waren had alles te maken met de ligging aan de Giessen, wat aan- en afvoermogelijkheden bood. Ook iets om in het geheel van de herinneringselementen mee te nemen.

Het maken van hoepels en het transport ervan

BIJZONDERE BEBOUWING

Buitendams is ook het overgangsgebied tussen de aangesloten dijkbebouwing in het westen en de meer open bebouwing in het oosten. Anders gezegd: in het westen staan de huizen vrij dicht tegen elkaar gebouwd, terwijl naar het oosten toe er steeds meer ruimte tussen de bestaande panden is. Dit onderscheid wordt pas goed duidelijk bij een totaalbeeld van de situatie aan de dijk van Sliedrecht tot boven Gorinchem. Ook dit is iets dat best eens wat meer aandacht mag krijgen. De oorzaak ervan is overigens dat de grondprijzen in het westen (richting Rotterdam) altijd hoger zijn geweest dan naar het oosten toe.

WAT DE GEMEENTE WIL

Buitendams staat al heel wat jaren op de lokale agenda. Wie zich in de problematiek ter plekke wil verdiepen moet eens een paar keer op verschillende tijdstippen erdoor rijden. Al snel merk je dan dat de weg niet is berekend op de hoeveelheid geparkeerde auto's. Dat er ondanks de ogenschijnlijk lukraak achtergelaten voertuigen hier en daar best hard wordt gereden. Het wegdek is op veel plaatsen aan een grondige vervanging toe. Buitendams is nu niet bepaald een groene straat, want veel bomen en struiken staan er niet. Een oplossing zou zijn een 30-

kilometer-zone (waar klinkerbestrating gebruikelijk is) en meer – vooral in de omgeving passend en ook wat ‘gedurfd’ – groen. Leilinden, maar ook solitaire bomen, zoals kastanjes en beuken. En qua struiken de meidoorn, vlier en al het vele bloeiend goed dat ooit de boerenerven sierden.

Boerderij achter in Buitendams met leilinden voor het huis (nummer474)

HERINNERINGSELEMENTEN

In het voorgaande is het al genoemd: het aanbrenge van elementen die herinneren aan de situatie van voordien. Als een ode aan de vele bewoners, die met elkaar Buitendams ‘groot’ hebben gemaakt. Hier stonden ooit stoep aan stoep ’s morgens en ’s avonds een groepje melkbussen aan de dijk, om te worden opgehaald door de melkauto. Bij de hoepelmakerijen stonden veelal grote schelven bossen hoepels, wachtend op het transport naar kuiperijen in de stad.

Twee voorbeelden, die zeker uitgebreid kunnen worden en die op vrij eenvoudige manier te realiseren zijn: beeldhouwwerken, stalen silhouetten, bebordingen met foto’s en korte tekst, muurschilderingen, een wandeling met QR-codes en dergelijke. Dat hoeft niet duur te zijn; zeker niet als de uitvoering in gezamenlijkheid ter hand wordt genomen.

Melkbussen staan te wachten op transport (nummer 434)

IS HET NU BUITENDAMS OF **DE** BUITENDAMS

Allereerst twee opmerkingen: [1] de taal(kennis) verloedert en [2] wie het heden wil kennen moet ook wat van het verleden weten. Op een van de eerste dagen van het nieuwe jaar dwarrelde er een reclamefolder door de brievenbus. Over 'de nieuwe dam' en daarin staat dat het aan **de** Buitendams 'gezellig wonen wordt'. Met die gezelligheid ben ik het volmondig eens. In het de komende jaren te bouwen complex 'de nieuwe dam' komt een groot aantal mensen te wonen die zich mijn burens mogen gaan noemen. Ik woon daar al meer dan 30 jaar heel gezellig. Maar... ik woon aan Buitendams. Niet aan **de** Buitendams. Dat lidwoord **de** hoort daar helemaal niet. Laten we ons eens even verdiepen in een stukje van de Nederlandse taal.

In de taalliteratuur staat te lezen dat het nut van een lidwoord de bepaaldheid van het woord waar het bij hoort nader aanduidt. Dat andere woord is meestal een zelfstandig naamwoord. Bij vrouwelijke of mannelijke woorden wordt dan **de** gebruikt, voor onzijdige woorden **het**. En dan is er nog het onbepaalde lidwoord **een**. Dat gebruik je als je niet zeker weet wat er wordt bedoeld. Dat weet je echter bij Buitendams wel degelijk: de weg tussen de kruising met de Peulenstraat tot aan de Peulenlaan bij de Kaai.

Vaak wordt een lidwoord weggelaten, omdat dit helemaal niet nodig is. Een van de gevallen dat een lidwoord geen enkele functie heeft is bij namen. Buitendams is een naam, dus... Daarom: weglaten. Je zou nog kunnen overwegen om toch een lidwoord toe te passen, maar dams, waar dat dan op zou slaan, is niet mannelijk en niet vrouwelijk. Het is te herleiden als een onzijdig woord en dan moet het worden **het** Buitendams.

Feitelijk gaat het bij de weg Buitendams om een stuk lintbebouwing. Een stuk van het oorspronkelijke bebouwingslint. De noordelijke Giessendijk. En in die Giessen is eeuwen terug een dam gelegd. En toen die dam er eenmaal was duidde je je woonplek aan als Binnendams (binnen de dam gelegen) of Buitendams (buiten de dam gelegen). Die namen Binnendams en Buitendams verschenen op officiële kaarten, in documenten, geschriften en veel meer. En nooit werd ergens de fout gemaakt om er het woordje 'de' voor te zetten. Want: van je geschiedenis kun je leren.

Dick de Jong

Het begin van Buitendams, net buiten De Dam, in vroeger tijden

NOG MEER BUITENDAMS

Van de vele negoties uit vroeger tijden in Buitendams is niet veel meer te bespeuren. Panden die vroeger een winkel(tje) herbergden, zijn afgebroken of als woonhuis in gebruik. Zaken die daaraan herinnerden, zoals etalages, reclameopschriften of uithangborden, verdwenen. Zo niet bij nummer 452. Enige tijd geleden klopte de eigenaar, de heer Van der Linden, bij onze stichting aan om advies voor het restaureren van het reclame opschrift op zijn woning, dat herinnerde aan het winkelverleden daarvan. Inmiddels prijkt er weer een prachtig, helder opschrift op: Tabak, Sigaren & Sigaretten. En dat met de oorspronkelijke letters. Een ode aan het verleden. Een complimentje waard!

Een fraaie herinnering aan een rokerig verleden

OP HET DROGE

Roemrucht verleden dat levend gehouden wordt. De historische zalmschouw die sinds december bij de nieuwe wijk 'De Rokerij' de rol van monument vervult, herinnert aan de tijd dat Boven-Hardinxveld naam en faam bezat in de visserijwereld. Een grote plaats innam daarin. Iets om trots op te zijn! Dankzij het initiatief van de Historische Vereniging wordt menig dorpsbewoner daar aan herinnerd!

De HD 1, die ooit deel uitmaakte van de Boven-Hardinxveldse visserijvloot

KARAKTERISTIEK PAND UITGELICHT

RIVIERDIJK 122

Boerderijen, in bedrijf of verbouwd, zijn schaars geworden in ons dorpsbeeld. Een mooi bewaard voorbeeld van een verbouwd exemplaar is te zien aan de Rivierdijk, nr. 122. Een echt oudje, gebouwd rond 1700. Elementen als een rieten dak met daarop grijze nokvorsten, gepotdekselde delen en gietijzeren boogramen ('stalraampjes') geven nog echt de indruk van een oude boerderij. Het stenen gedeelte is pas later voorzien van glad stucwerk en wit geschilderd. Ook de kozijnen en ramen zijn waarschijnlijk later vernieuwd. De vorm en soberheid verlenen deze overlevende-aan-de-dijk een ingetogen, maar krachtige uitstraling. Een parel voor zijn omgeving!

Het behouden waard!

WETENSWAARD

In verband met verhuizing is het nieuwe adres van ons secretariaat: Kerkweg 4, 3371 AG Hardinxveld-Giessendam. Het emailadres is ongewijzigd.

SEIZOENSPLAATJES

Met een wit jasje ademen historische panden nóg meer sfeer

WILT U DE NIEUWSBRIEF OOK GRATIS ONTVANGEN?

STUUR EEN E-MAIL NAAR NIEUWSBRIEF.SDB@GMAIL.COM

COLOFON

Redactie : Liesbeth Leenman
Tekst : Liesbeth Leenman, Dick de Jong
Foto's : Evert van Lopik, Liesbeth Leenman, www.ariesfotografie.nl
secretariaat : Kerkweg 4, 3371 AG Hardinxveld-Giessendam

www.dorpsbehoudhg.nl

dorpsbehoudhg@kpnmail.nl